Natalija Šedžiuvienė

KOLEGIJŲ DĖSTYTOJŲ PEDAGOGINĖS VEIKLOS VERTINIMO SISTEMOS SUDARYMAS (PRINCIPAI IR KRYPTYS)

Anotacija. Straipsnyje yra pagrindžiamas kolegijų dėstytojų pedagoginės veiklos kokybinio vertinimo ir jo sistemos būtinumas. Išskiriami vertinimo sistemos sudarymo principai, nurodomos kryptys ir siūlomi pedagoginio proceso kokybiško vertinimo būdai (produktyvūs ir neproduktyvūs). Analizuojami pedagoginės veiklos kokybinio vertinimo kriterijai: studentų nuomonė, administracijos nuomonė, galutinis rezultatas. Išryškinamos vertinimo sistemos sudarymo kryptys: dėstytojų pedagoginės veiklos ir paskaitų, seminarų kokybinis interpretavimas, profesinių gebėjimų ir įgūdžių analizė, pedagoginio proceso, pedagogo asmenybės raiškos savianalizė bei pedagoginių kompetencijų monitoringas.

Raktažodžiai. Profesinės kompetencijos, veiklos savianalizė, atestacija.

Įvadas. Auldtoji mokykla - neatskiriama visuomenės institucija, kuri visų pirma orientuota į labiausiai išsilavinusius savo narius, gebančius ne tik plėtoti pasirinktas veiklos sritis, bet ir vadovauti visuomenės progresui.

1990 m. prasidėjusi aukštojo mokslo reforma jau įžengė į baigiamąjį etapą. Šiais metais Lietuvoje baigiamas formuoti aukštųjų neuniversitetinių mokyklų - kolegijų tinklas.

Lietuvoje šiais mokslo metais veikė 46 aukštosios mokyklos: 20 universitetų (19 valstybinių ir 1 nevalstybinis) ir 26 kolegijos (15 valstybinių ir 11 nevalstybinių). Tai viena iš svarbiausių socialinės praktikos sferų, ne tik užtikrinanti mokslo, meno, ekonomikos, technikos, gamybos, valstybinių įstaigų funkcionavimą ir raidą, bet ir lemianti Lietuvos visuomenės ateitį.

Pedagoginių universitetų dėstytojai turi atitinkamą išsilavinimą, asmeninės darbo mokykloje patirties, mokslinių tyrimų praktikos, įgytos studijuojant doktorantūroje ir nuolat dalyvaujant mokslinėje tiriamojoje veikloje, o kitų aukštųjų mokyklų (technologijos, ekonomikos, transporto, medicinos, žemės ūkio ir pan.) dėstytojai neturi profesionalaus psichologinio-pedagoginio pasirengimo, nes yra įvairių sričių specialistai, nepakankamai orientuoti į veiklą švietimo sistemoje.

Daugelis iš pastarųjų dėstytojų per darbo metus aukštosiose mokyklose bei aukštesniosiose mokyklose (dabar kolegijose) tapo pedagogais profesionalais. Tačiau toks pedagogų formavimasis, paremtas empiriniais naujos profesijos įsigijimo pagrindais, truko dešimtmečius ir nėra pats tinkamiausias žinių ir informacijos visuomenėje.

Sis profesinio tobulėjimo būdas „praktika-praktika“ nebeatitinka šiuolaikinėje visuomenėje susiformavusios

žmogaus mokymo(si) paradigmos, suvokiamos kaip teorijos ir praktikos vienovė, kurios pagrindu konstruojamos naujos žinios ir jos rekonstruojamos praktikoje. Šitokio būdo rinktis neleidžia ir pasikeitę socialinės-ekonominės sąlygos bei nauji reikalavimai studijų kokybei užtikrinti. Atsirado objektyvi būtinybė pedagoginiam darbui aukštojoje mokykloje rengti kvalifikuotus specialistus, turinčius šiuolaikinį pedagoginį-psichologinį išsilavinimą, atitinkantį socialinę raidą šiuolaikinėje visuomenėje.

Problema. Aukštesniosios mokyklos, tapusios kolegijomis, ne tik parengė ir pradėjo įgyvendinti aukštųjų neuniversitetinių studijų programas, bet ir atsižvelgia į dėstytojų pedagoginį tinkamumą, būtiną darbui pagal šias programas. Kolegijose atestuojami moduliai, rengiamasi pirmajai kolegijų dėstytojų atestacijai. Vis dažniau kyla klausimai: kokie reikalavimai keliami šiandien kolegijų dėstytojams, kaip vertinti dėstytojų pedagoginę veiklą, kaip užtikrinti studijų kokybę?

Tikslas — išnagrinėti kolegijos dėstytojų pedagoginės veiklos vertinimo sistemos sudarymo principus ir kryptis.

Objektas - kolegijos dėstytojų pedagoginės veiklos vertinimas.

Metodai - teorinės literatūros analizė, metaanalizė.

Tyrimo eiga ir rezultatai

Aukštųjų mokyklų dėstytojų pedagoginės veiklos funkcijos ir uždaviniai. Aukštųjų mokyklų dėstytojai —viena iš pagrindinių socialinių profesinių grupių, kuriai visuomenė kelia du svarbius tarpusavyje susijusius uždavinius:

^ kultūrinio (plačiąja prasme, apimančio ir mokslinį- techninį) visuomenės palikimo ir civilizacijos išsaugojimas bei plėtra;

> asmenybės socializacija pačiame atsakingiausiame jos formavimosi etape, kai įgyjamas profesinis pasirengimas, kuriam reikia aukšto bendrojo išsilavinimo lygio. Kolegijų dėstytojams rengti specialistus su aukštuoju profesiniu išsilavinimu yra sudėtinga. Tai - daug edukacinių aspektų turinti švietimo sistema, kurios pa- . skirtis yra:

^ *žinių „gaminimas"*- moksliniai tyrimai ir mokslo, taikomoji veikla, rezultatų realizavimas juos pritaikant naujų studijų programų rengimas, naujų mokomųjų dalykų sudarymas ir jų mokslines-metodinės bazės sukūrimas;

> *žinių perteikimas*— tai studijų procesas, realizuojamas per formų, metodų, technologijų įvairovę;

> *žinių platinimas*-atitinkamų edukacinių technologijų sukūrimas, mokymo(si) priemonių, mokslinių straipsnių rengimas ir publikavimas, viešosios paskaitos, dalyvavimas šviečiamojoje ir mokslo taikomojoje veikoje.

Šias funkcijas nusako trys kolegijų dėstytojų veiklos sudedamosios dalys: mokslinė-dalykinė, psichologinė-pedagoginė irkultūrinė-švieèiamoji. Mokslininkai (L. Kup- rijanova, 2003, G. Skokas, 2000), apibūdindami aukštosios mokyklos dėstytojų veiklą, ypatingą dėmesį skiria asmenybės savybėms. Jie teigia, jog aukštosios mokyklos dėstytojas - tai asmenybė, turinti universaliųjų savybių, būtinų profesinės veiklos turiniui realizuoti. Tai įrodo daugybė pareiginių funkcijų, kurias realizuoja aukštųjų mokyklų dėstytojai.

Vienos iš jų yra susijusios su studijų kokybės tobulinimu bei jas atitinkančiomis pedagoginėmis-vadybinė- mis technologijomis:

> mokomųjų dalykų programų rengimas, jų metodologinės ir metodinės bazės sukūrimas, informacinė (audio-, video-, kompiuterinė, telekomunikacinė ir pan.) pagalba;

> mokomųjų, pratybų, kontrolės programų, dažnai ir kompiuterinių, sukūrimas;

^ dalyvavimas rengiant studijoms būtiną mokomąją literatūrą;

> naujų pedagoginių metodų ir ugdymo technologijų paieškos ir kūrimas.

Skokas (2000) mano, jog pedagoginės kolegijų dėstytojų funkcijos turi konsultacinio darbo ir mokslinės tiriamosios veiklos pobūdį:

> konsultacinis ir kitas individualus darbas su studentais;

> mokslo taikomųjų ir mokslinių tyrimų užsakovų ir finansavimo šaltinių paieškos;

> mokslinės, mokslo taikomosios veildos organizavimas, mokslines-metodinės ir mokomosios-metodinės medžiagos rengimas konsultuojantis;

Trečioji funkcijų grupė turi organizacinės-vadybi- nės veiklos pobūdį. Ją sudaro:

> studentų praktikos organizacinės-metodinės bazės sukūrimas ir vadovavimas tai praktikai;

V normatyvinių ir kitų techninių dokumentų rengimas.

Šių funkcijų raiška išryškina ir naujų pedagogų kompetencijų būtinumą. Tai:

^ ugdymo funkcijų realizavimas dirbant ir neformaliai bendraujant su studentais;

> nepertraukiama asmenybės ir profesinė raida, mokslinių ir pedagoginių kompetencijų bei kvalifikacijos tobulinimas; Įvairių profesijai būtinų praktinių gebėjimų turėjimas;

> mokslo taikomosios veiklos ir mokslinių tyrimų planavimas, organizavimas ir atlikimas.

Aukštosios mokyklos dėstytojų gebėjimų ir įgūdžių problema. Profesinio rengimo proceso tyrinėtojai J. Adomaitienė [1], R. Laužackas [3] nurodo, kad aukštosios mokyklos dėstytojas privalo įgyti organizacinių, oratorinių, analitinės-sintetinės veiklos gebėjimų, žmogaus psichologinio pažinimo įgūdžių, išsiugdyti griežtą pedagoginio proceso logiką, literatūrinę (žodinę ir rašytinę) kalbą, būti kompetentingu savo srities specialistu. G. Skokas (2000) teigia, kad dėstytojas turi būti eruditas ir visose kitose srityse. Iš dėstytojo reikalaujama ne tik tam tikrų įgimtų asmenybės raiškos pradų, bet ir talento, didelių protinių, fizinių, laiko planavimo, emocijų valdymo ir valios pastangų. Tokios daugiaplanės asmenybių kvalifikacinės charakteristikos, ko gero, neturi nė vienos kitos profesijos atstovai, nes parengti kūrybingą būsimą specialistą gali tik labai kūrybinga dėstytojo asmenybė - tai vienas iš pagrindinių bet kurios bendrojo ar profesinio ugdymo sistemos klasikinių postulatų.

Realiame gyvenime nesunku pastebėti, kad kuo aukštesnis dėstytojo mokslinis pedagoginis potencialas, tuo aukštesnė specialistų rengimo kokybė.

Kolegijų pedagogai, anksčiau dirbę buvusiose aukš- tesniosiose mokyklose, dalyvavo dėstytojų atestacijoje, kurioje turėjo išklausyti pedagoginės ir organizacinės psichologijos naujovių, aukštesniųjų mokyklų reformų naujovių bei specialybės dalyko ir mokymo metodikos naujovių kursus, išlaikyti kalbos kultūros ir informacinių technologijų įskaitas, nustatyti užsienio kalbos mokėjimo lygį. Tai gana platus spektras pedagoginių kompetencijų, kurioms priklauso psichologiniai, vadybiniai, kalbos įgūdžiai, informacinis raštingumas ir kt. Atestacijoje būta ir formalaus požiūrio į kompetencijų raišką, nes jos dažnai būdavo nustatomos tik pagal dėstytojų dalyvavimą seminaruose ar kvalifikacijos kėlimo kursuose, todėl atestacija ne visada atspindėdavo naujausias pedagogines kompetencijas. Įgiję atitinkamą pedagoginę kategoriją (dėstytojas ekspertas, vyresnysis dėstytojas, dėstytojas), kolegijos dėstytojai ir toliau kelia kvalifikaciją, stažuojasi įmonėse, įstaigose, dalyvauja įvairiuose projektuose. Tik dalyvavimas be aiškaus profesinio kompetencijų turinio apibrėžtumo, jų sistemos sudarymo nesudaro galimybių valdyti šį procesą tiek atsieitose kolegijose, tiek kolegijose apskritai.

Šiandien kolegijų dėstytojams keliami nauji, aukštesni reikalavimai. Jau ateinančiais mokslo metais kolegijose prasidės dėstytojų atestacija, kuri vyks pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo (Nr. 899) patvirtintą tvarką. Jos metu daugiau dėmesio bus skiriama ne tik pačių kompetencijų, bet ir jų susiformavimo analizei bei savianalizei. Kaip tinkamai pasirengti atestacijai, kokiais aspektais reikėtų vertinti pe-

dagoginę dėstytojo veiklą, kaip atlikti veiklos savianalizę? Šie klausimai šiandien ypač aktualūs kolegijų pedagogams. Šiame straipsnyje norėčiau panagrinėti kelis dėstytojų pedagoginės veiklos aspektus, todėl ir ***straipsnio tikslas***-pasiūlyti kolegijos dėstytojų pedagoginės veiklos vertinimo kriterijus, kurių pagrindu būtų galima **sudaryti vertinimo sistemą.**

Pedagoginės veiklos proceso analizė. Dėstytojų pedagoginė veikla susideda iš dviejų dalių - matomos ir „užslėptos“, nematomos. Nematoma dalis - tai mokymo proceso projektavimas, dalyko programų bei paskaitų rengimas. G. Skoko (2000) atlikti tyrimai liudija, kad dėstytojai nesusiduria su sunkumais ugdymo proceso planavimo srityje. Jiems atrodo, kad tai labai paprasta, ir jie planuodami neturi problemų. Tačiau rengiant aukštųjų neuniversitetinių studijų programas paaiškėjo, kad dėstytojams sunkiausia suformuluoti studijų bei dalykų tikslus, įvertinti tarpdalykinius ryšius, numatyti dėstomo dalyko turinį.

„Matoma“ pedagogų veildos dalis išties visiems gerai žinoma: reikalingos informacijos perteikimas, studentų pažintinės veildos organizavimas, komunikavimas. Tai pedagogai daro kasdien, pasikartojimas formuoja stereotipus. Mokslininkai (L. Kuprijanova, 2003) nurodo daug pedagoginės veikos stereotipų. Pagrindiniai iš jų yra tie, kurie trukdo produktyviai spęsti pedagoginius uždavinius (tai noras mokymo procesą organizuoti pagal schemą: dėstymas - suvokimas — pakartojimas - įtvirtinimas, tai būdinga daugumai dėstytojų):

V orientavimasis pedagoginėje veikloje į turinį („Žinok savo dalyką ir išdėstyk jį aiškiai“), į medžiagos kiekį, o ne į struktūrą ar veiklos būdus;

V noras studijų procese išsaugoti įprastinį medžiagos kiekį, išsaugojant ir tradicinį požiūrį į dėstymą apskritai;

V kontrolės funkcijos hipertrofija (stebėjimai liudija, kad daugelis dėstytojų linkę vertinti kontrolę kaip vienintelį studentų veildos aktyvinimo būdą);

V dėstytojo aktyvumas per praktikumus reiškiasi noru dar kartą papasakoti, paaiškinti, pakartoti, „duoti“ ir pan.;

^ studento asmenybės vertinimo priklausomybė nuo jo pažangumo;

V noras pernelyg detalizuoti, supaprastinti medžiagą, ir tokiu būdu ją „pritaikyti“ prie prasčiau besimokančio studento;

^ studentų elgesio koregavimas, kuris dažnai sukelia konfliktus.

Pedagoginių kompetencijų raiškos vertinimo kriterijai. Formuojant kolegijų pedagoginį personalą, rengiantis naujajai pedagogų atestacijai bei konkursams dės
tytojų pareigoms eiti yra būtinas edukacinis profesinių kompetencijų monitoringas, kaip nuolatinis pedagogų profesinės raiškos stebėjimas ir įvertinimas, panaudojant tam tikrus edukacinius ir psichodiagnostinius metodus ir metodikas.

Pedagoginę veiklą kvalifikuotai įvertinti labai nelengva, nes ir kolegijose, ir net už jų sienų egzistuoja „visuomenės nuomonė“ apie tai, kas yra „geras“ ar „blogas“ dėstytojas. Tačiau ši nuomonė nėra dėstytojo darbo įvertinimas, nes ji grįsta stereotipais, o ne moksliniais argumentais. Formalių kiekybinių kriterijų panaudojimas taip pat sudėtingas ir ne visada atspindi pedagogo profesinėms kompetencijoms reikšmingas asmenybės savybes. Daugelis mokslininkų (L. Kuprianova, R. Laužackas, G. Skokas) nurodo, kad pedagogų profesinės veiklos pedagoginių kompetencijų vertinimas turi būti kompleksinis, būtina panaudoti skirtingus informacijos šaltinius ir metodus.

G. Skokas (2000) siūlo pedagoginę veiklą vertinti keliais aspektais, kurie yra priimtini ir kolegijų dėstytojų pedagoginių kompetencijų raiškos vertinimui: studentų nuomonė, paskaitų kokybė, galutinis rezultatas. Jie lemia dėstytojų veildą teikiant informaciją ir sudarant orientacinius paskaitų pagrindus, kuriuose atsispindi studentų aktyvinimo būdai, kontroles organizavimas bei aktyvios, mokymuisi reikalingos psichinės-emocinės atmosferos sukūrimas.

Paanalizuosime kiekvieną iš šių kriterijų.

Studentu nuomonė *apie* pedagoginės veiklos kokybę. Dažnai tyrėjai anketose studentų klausia, kaip pateikiama informacija, kaip organizuojama pažintinė studentų veikla, ar jiems malonu bendrauti su dėstytoju studijų procese ir kt. Tačiau anketavimą turi organizuoti specialiai pasirengę žmonės, gebantys tinkamai sudaryti anketą ir po to panaudoti duomenis, jų pagrindu rengti rekomendacijas. Taip būna ne visur ir ne visada. Todėl patartina patiems dėstytojams kasmet anketuoti studentus. Primintina, kad tai reikia daryti ne mažose grupėse ir anonimiškai. Tačiau studentų nuomonė apie pedagoginės veiklos kokybę ne visada objektyvi. Anketos suteikia galimybę išsiaiškinti tik esančias problemas, o jei, studentų nuomone, jų nėra, tai reikia ieškoti kitų informacijos šaltinių, kurių pagrindu būtų galima formuluoti išvadas apie ugdymo kokybę.

Tokiu šaltiniu tampa***paskaitą kokybė.*** Vienos paskaitos kokybė mažai ką tepasako apie pedagoginės veikos efektyvumą, tačiau derinant su kitais informacijos šaltiniais ir „pažiūrėjus“ keletą paskaitų, pratybų, galima išskirti produktyvią ir neproduktyvią dėstytojo veiklą. Analizei galima pasitelkti G. Skoko pasiūlytas lenteles.

1 lentelė

Dėstytojo veikla teikiant informaciją ir sudarant orientacinius paskaitų pagrindus

Neproduktyvi veikla	***Pro dūktyvi veikla***
-skelbiama tik paskaitos tema, tikslai ir uždaviniai neformuluojami ar formuluojami neaiškiai -pateikiama paruošta instrukcija -paskaitos planas neskelbiamas -planas skelbiamas, bet dėstytojas jo nesilaiko -gauti rezultatai neaptarinėjami ar aptarinėjami paskubomis -pabaigoje išvados nedaromos ar daromos pasibaigus paskaitai -dažnas pakartojimas to, kas pasakyta, tais pačiais žodžiais -nepertraukiamas monologas -atsakymai į klausimus netikslūs arba klausimai lieka be atsakymo -neįvairūs informacijos perteikimo būdai -vaizdumo priemonių nenaudojimas arba įvairovės stoka -pernelyg detalizuojama informacija	-aiškiai formuluojami tikslai ir uždaviniai -veiklos plano aptarimas -skelbiama paskaitos tema ir planas -paskaitoje aptariama ne daugiau kaip trys kertiniai klausimai -išsami rezultatų analizė -privalomos išvados paskaitos pabaigoje, apibendrinimas, esmės išskyrimas -kitų sričių medžiagos panaudojimas -medžiaga neatkartoja vadovėlio -aiški dėstytojo pozicija -medžiagos įvaldymas (atsakymai į kausimus, „neprisirišimas“ prie konspekto) -informacija pateikiama žodžiais, formulėmis, vaizdiniais -vaizdinės medžiagos įvairovė -informacijos sutankinimas, koncentracija

2

Dėstytojo veikla aktyvinant pažintinę studentų veiklą

Neproduktyvu	***Produktyvu***
-probleminę situaciją pateikia ir sprendžia pats dėstytojas -dėstytojas pats skubiai atsako į paties suformuluotą aktyvizuojantį klausimą -pažintinės veiklos būdai neapibrėžiami ir paties dėstytojo nesuvokiami -teikiamos tik bendriausios rekomendacijos („dirbkite“, „būkite atidūs“) -aktyvinančios veiklos nebuvimas ar nemokėjimas jos vykdyti -dažnos pauzės laukiant tylos -dėstytojo aktyvumas didesnis už studentų -aktyvinančios veiklos būdų įvairovės nebuvimas -veikla yra reproduktyvi -aktyviai dirba vienas studentas prie lentos ar pats dėstytojas	-probleminė situacija pateikiama ir sprendžiama kartu su studentais -aktyvizuojantis klausimas sukelia diskusiją, dialogą -išskiriami pažintinės veiklos būdai -konkrečių situacijų analizė -informacijos svarba gyvenimui, profesinei veiklai -darbo grupėse ar poromis organizavimas -studentų pasisakymai, pranešimai -pauzė, suteikianti laiko apmąstymams -veiklos aktyvinimo metodų įvairovė -mokomųjų ir kontrolės programų pritaikymas -studentų keliamų klausimų stimuliacija -aktyviai dirba dauguma

Naudojimasis šiomis lentelėmis leidžia fiksuoti pedagoginės veiklos raišką keturių parametrų pagrindu, todėl dėstytojo paskaitų, pratybų analizė tampa ir jų pedagoginės veiklos kokybine analize.

Dėstytojų pedagoginės veiklos savianalizė ir galutinis rezultatų vertinimas. Dažnai, vertinant dėstytojo veiklą, įtraukiamas ir ***savęs vertinimas.*** Jis gali būti reikšmingas pedagogui, tačiau nieko nepasakantis kitiems, nes čia svarbiausia savo galimybių, gebėjimų, sunkumų vertinimas. Bet derinant su kitais informacijos šaltiniais apie pedagoginę veiklą, savęs vertinimas nusako dėstytojo refleksijos lygį, savo veiklos struktūros ir kokybės suvokimą. **36**

Problemų nebuvimas, jų nesupratimas ar per menkas savęs įvertinimas trukdo sukurti savo veikos stilių.

Galutinis rezultatas **—** tai sudėtingas procesas, ne: jį sunku išmatuoti, įvertinti, jis yra integracinio pobū- . džio (priklauso nevienam dėstytojui) ir pasireikšti gal kur kas vėliau nei tada, kai jį norima nustatyti. Specialistų rengimo kokybę matuoti pakankamai sunku, tačiat jos nebuvimą jaučia visi. Šia nuojauta pasitikėti taip pa negalima. Tai tik signalas administracijai ir pačiam dėstytojui.

Metodinės bazės sukūrimas, jos kokybė - tai da: vienas informacijos kriterijus apie dėstytojų pedagogine

3 lentelė

Dėstytojo veikla organizuojant kontrolę

Neproduktyv u	***Produktyvu***
-kontrolės netikslingumas -kontrolės rezultatai neaptariami -neobjektyvus veiklos rezultatų vertinimas -vertinimo kriterijai nepaskelbti -negatyvus asmenybės vertinimas -kontrolės formų įvairovės nebuvimas -visiškas kontroliuojamosios veiklos nebuvimas -savęs įvertinimas ir savikontrolė neskatinami -neigiamų pažymių dominavimas	-kontrolės tikslingumas -kontrolės rezultatų aptarimas -dėstytojo vertinimo objektyvumas -vertinimo kriterijai skelbiami iš anksto -vertinama veikla, bet ne asmenybė -kontrolės formų įvairovė -kontrolės individualizavimas -kontrolės funkcijų „perdavimas“ kompiuteriui (pagal galimybes) -mokomosios funkcijos dominavimas -savęs įvertinimas ir savikontrolė -teigiamų pažymių dominavimas

4 lentelė

Dėstytojo veikla sukuriant emocinę atmosferą

Neproduktyvu	***Pro d u k t y v u***
-susierzinimas, nepasitenkinimas -moralizavimas -paskatinimų nebuvimas -dėstytojo neemocionalumas, pasyvumas -perdėtas emocionalumas -negera, menkinanti pašaipa -pastabos auditorijai -dažni nukrypimai nuo temos	-paskatinimas, pagyrimas -humoras, šypsena, gera nuotaika -pakankama mimika, gestai -kvietimas dirbti geriau, greičiau -vertinamųjų nuostatų formavimo kryptingumas -pasitikėjimo, tikėjimo sėkme atmosferos sukūrimas -pastabos atskiriems studentams (reikalui esant) -nukrypimai, susiję su užsiėmimo tema

veiklą ir jos rezultatyvumą. Dėstytojui siekiant kokybės tenka daug dirbti rengiant metodinį komplektą, atnaujinant ne tik jo turinį, bet ir užduočių pobūdį, ieškant tokių studento veiklų, kurios padėtų geriau siekti tikslų.

Vertinant pedagoginę dėstytojų veiklą pageidautina panaudoti ***absolventų nuomonę.*** Tai gana sudėtingas darbas, tačiau gautas rezultatas būna išties labai informatyvus (G. Skokas, 2000).

Administracijos nuomonė apie pedagoginę dėstytojo veiklą labai svarbi, nes kai kurie dėstytojai reikalauja daug dėmesio iš administracijos ir pageidauja, kad ji smulkmeniškai vadovautų ir netgi spręstų konfliktus, rūpintųsi jų paskaitų, pratybų kokybe.

Atlikus pedagoginės veiklos vertinimą nekorektiška būtų susumuoti balus iš visų informacijos šaltinių. Tikslius kokybinius rezultatus palikime pačiam dėstytojui. Daugelyje kolegijų vargu ar atsiras ekspertų, kurie galėtų vertinti pedagoginės dėstytojų veiklos kokybę. Todėl būtina apgalvoti dėstytojų atestacijos procedūras, parengti atestacijai reikalingą dokumentaciją ir rūpintis pačių dėstytojų kompetencijomis ir kokybiška veikla. Šis procesas padės pasiekti, kad atestacija kolegijose vyktų sklandžiau, užtikrins šių mokslo įstaigų kokybę.

Išvados

- Pastaraisiais metais vertinant dėstytojų meistriškumą daug dėmesio skiriama kokybiniam jų veiklos vertinimui. Todėl būtina sukurti vertinimo sistemą, kuri bandytų apibendrinti esamus metodinius nurodymus ir rekomendacijas kolegijų dėstytojams, būtina parinkti kriterijus, kurių pagrindu būtų vertinama jų pedagoginės veiklos kokybė. Šiuo vertinimu būtina nustatyti profesinę kompetenciją, pagrindinių didaktinių mokymo principų įvaldymą, profesijai reikšmingas asmenines savybes, šiuolaikinių aukštojo mokslo raidos tendencijų supratimą, savianalizės gebėjimą.
- Daugelį dėstytojo charakteristikų galima išsiaiškinti per „atvirą paskaitą“, nes dėstytojas turi pasižymėti lektoriaus kompetencija. Aukštos kvalifikacijos lektoriaus paskaita savo tikslais, uždaviniais ir iškeltomis problemomis yra tiksliai suplanuota, per ją pateikiamos ir atskleidžiamos pagrindinės siūlomos medžiagos sąvokos, nurodoma, kuria kryptimi reikia studijuoti išsamiai; tam tikra moksline-logine seka dėstytojas išdėsto pagrindinius mokymo principus, te-

mos klausimus ir atsakymus, neapsunkindamas studentų antraeilėmis detalėmis.

- Paskaitos turinys - tai vienas iš profesinės veiklos kokybės vertinimo kriterijų. Paskaita - tai sisteminė, logiškai išbaigta visuma; faktai, pavyzdžiai, schemos yra pagrindinių idėjų sklaidos įrankiai; paskaita veda prie knygos, supažindina ne tik su mokomąja, bet irsti monografine, periodine literatūra, skatina studentus savarankiškai ieškoti ir pritaikyti žinias, formuoja mokslo taikomosios veiklos įgūdžius ir pan. Konkrečios paskaitos efektyvumas priklauso nuo daugelio veiksnių, iš kurių svarbiausi yra šie: paskaitos turinio pagrindimas praktiniais mokymo aukštojoje mokykloje principais, moksliškumas ir teorijos ryšys su praktika, studentų sąmoningumo ir aktyvumo raiška perimant žinias, individualumo bruožai, mokymo vaizdumas ir prieinamumas.
- Vienas iš kolegijų dėstytojų svarbių profesinės kvalifikacijos kriterijų yra šiuolaikinių aukštojo išsilavinimo tendencijų, principų išmanymas ir jų pritaikymas savo praktikoje.
- Ugdymo procesas kolegijose turi tik jam būdingų bruožų: čia studijuojami ne tik mokslų pagrindai, bet ir pats besiplėtojantis mokslas - iš čia kyla mokslinio ir ugdymo procesų vienovė, dėstytojas dažniausiai turi būti savo dėstomo dalyko tyrėjas. Visa tai skatina studijas priartinti prie mokslinės taikomosios veiklos. Be to, pastaruoju metu kolegijose aktualūs tapo tokie principai: būsimo specialisto orientavimas į įvairiapusį lavinimą, studijų proceso informatizavi- mas ir techninės bazės sukūrimas, studijų proceso tobulinimas atsižvelgiant į šiuolaikiškas ir prognozuojamas mokslo plėtotės tendencijas, bendrų, grupinių ir individualių mokymo proceso organizavimo formų derinimas, naujausių mokymo metodų pritaikymas.

Literatūra

1. Adomaitienė J., Teresevičienė M. Veiklos pasaulio reikalavimai mokymo ir mokymosi metodų kaitai profesiniame rengime // Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos. - Kaunas: VDU, 2002, Nr. 4.
2. Baltoji knyga. Profesinis rengimas. - Vilnius, 1999.
3. Laužackas R. Sistemo-teorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos : monografija. — Kaunas : VDU, 1999.
4. Laužackas R., Pūkelis K. Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra profesijos mokytojo veiklos kontekste // Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos. - Kaunas : VDU, 2002, Nr. 3.
5. Slatkevičienė G., Vanagas P. Veiklos kompleksinio vertinimo sistema: sudarymo teorija ir metodai. - Kaunas : Technologija, 2001.
6. Šernas V. Profesinės veiklos didaktika (profesinio rengimo tyrimai). — Vilnius, 1998.
7. Куприянова Л. Педагогическое мастерство: принципы оценки // Высшее образование в России. - Москва, 2003, № 1.
8. Скок Г. Как проанализировать собственную педагогическую деятельность. Педагогическое общество России. - Москва, 2000.

Summary

Natalij a Sedziuviene

THE ESTIMATION SYSTEM FORMATION OF COLLEGE EDUCATORY PEDAGOGICAL PRACTICE (PROINCIPE AND DIRECTION)

In the article is argumentations the estimation at qualitative of college edticatory pedagogical practice and necessity of that systematization, there is apportionment principles of system formation, educational practice process is indication of direction and offer variety pedagogical process examples for pedagogical practice distribution to effective and not effective. The qualitative of pedagogical practice is analysis in: the opinion of students, the opinion of administration and the final results. Expose the direction of estimation completing system: the educology educator and interpretative of the quality of lecture, the abilities of profession and habit analysis, the educator self - analysis at personality expression and the monitoring of education competences.

Keywords: the profession competences, the practice self — analysis, certification.

Šiaulių kolegija Įteikta 2003 m. birželio mėn.